

שלב ג' - השיעור מחוץ לבית הספר

דרכי הוראה בשיעור הכולל התנסות מחקרית:

בשיעור זה התלמידים מתבקשים לחקור את התופעה ולעמוד על תכונותיה. כדי להבטיח שכל תלמיד ותלמידה יבצעו את המחקר, חובה לחלק את הכיתה לצוותי עבודה בני 3-4 תלמידים. בצוותים גדולים יותר יישאר חלק מהתלמידים פסיבי, ובצוותים קטנים מדי לא יתעורר בין התלמידים דיון או משא ומתן - הדיאלוג המהווה חלק חשוב בתהליך הלמידה.

המורה לא יוכל ללוות את כל הצוותים בעבודתם, ולכן עליו להכין מראש דף-עזר שידריך את התלמידים לביצוע משימתם באופן עצמאי (ניתן לנסח את הדף בסיוע התלמידים במתכונת המקובלת בעבודות חקר).

בדף העזר שלושה מרכיבים מרכזיים:

1. הוראות הכוונה, שבעזרתן ימצאו התלמידים את התופעה הנלמדת, ושיכוונו את התלמידים לשים לב לפרטים מסוימים בתופעה. למשל: "גשו אל מחשוף הסלע ואתרו מקומות בהם נגלה סלע שחור ומבריק".
2. הנחיות עבודה שבעזרתן יבצעו התלמידים את ההתנסות המחקרית. למשל: "מדדו את גובה הקיר" או "ערכו רשימה של סדר הבתים ברחוב".
3. שאלות למחשבה, שבעזרתן יעברו התלמידים מהמקרה הפרטי הנגלה בתחנה אל העיקרון הכללי. למשל: "לאור הממצאים באתר, מדוע, לפי דעתכם, נסללה הדרך בתוואי זה?" על חשיבותן של שאלות אלה יורחב ההסבר, בשלב ה' להלן.
4. סעיף פתוח בו ירשמו התלמידים את השאלות שהתעוררו אצלם בעקבות הפעילות.

לקריאה נוספת

דוגמאות נוספות לדפי עזר שעניינם הכוונה לפעולות חקירה ראה:

גרטל גיל, אבן נעם, אוריון ניר (פיתוח וכתובה). **מוזיאונים ומרכזי מבקרים בסביבת לימוד - עקרונות ודוגמאות יישום במוזיאון ארץ-ישראל**. משרד החינוך, ירושלים תש"ס.

גרטל גיל, אבן נעם, אוריון ניר (פיתוח וכתובה). **גן לאומי ציפורי - כסביבת לימוד**. רשות הטבע והגנים 2001.

דרכי הוראה בשיעור הכולל התנסות תחושתית:

בשיעור זה אמורים התלמידים לקחת חלק בחוויית ההתרחשות של התופעה. ההתרחשות נוצרת על ידי התפאורה המלאה של האתר והפעילות בו. למשל: הריהוט המיוחד בחדר עבודתו של הסופר; השקט והנוף הפתוח בנקודת יישוב קטנה ומבודדת; הרעש וההמולה באולם הייצור התעשייתי וכדומה.

כדי להמריץ את התלמידים לקחת חלק בהתרחשות, ניתן לשתפם כתסריטאים או כשחקנים. למשל: להכין הצגה בהתאם לדיאלוג המופיע בסיפורי המקרא או לחבוש כובע עבודה בעת ביקור באתר מראשית ההתיישבות הציונית.

מלבד ההצגה ניתן להשתמש בעוד שתי מתודות אשר מסייעות להיכנס לאווירת המקום: הטקס והסיפור. הטקס כולל קטעי קריאה, שירה או תפילה. הסיפור (להבדיל מתיאור האירועים) מיוחד בכך שמודגש בו הלך העובדות. בדרך זו יכולים כל תלמיד ותלמידה להיכנס לנעליו של הגיבור ולמצוא בתוך החומר הנלמד את הרלוונטי עבורם.

דרכי הוראה בשיעור הכולל התנסות מאמנת:

בשיעור זה אמורים התלמידים לתרגל שימוש במתודה או בנוהל עבודה ומחקר. כדי שכל תלמיד יתנסה באימון יש לחלק את הכיתה לצוותים, ולספק לכל צוות את מכשירי העבודה הנדרשים, כמו מפות, מכשירי מדידה ולוח לכתובה בשדה. ההסבר אודות המתודה צריך להינתן בכיתה (ראו להלן בנושא שיעור ההכנה) כך שהתלמידים ינצלו את מלוא הזמן לתרגול ולביצוע.

אם נחוצים הסברים נוספים, יש להכניס בדף הוראות התרגול. רק במצב בו הצוותים יוכלו להתקדם בעבודה באופן עצמאי, יהיה המורה פנוי לעבור בין התלמידים ולהדריך את המתקשים.

הלמידה מחוץ לבית הספר - תרגיל

1. רשום כאן את תוצרי המיפוי משלבי הפיתוח א' וב':

תוכנית הלימודים (מקצוע; שם התוכנית): _____
פרק הלימוד: _____
תופעה/מושג/נושא שנבחר ללימוד מחוץ לכיתה: _____
תחנת לימוד: _____
שיטת התנסות התלמידים: _____

2. התאמה: הסבר כיצד התנסות התלמידים בתופעה תסייע להם להבין את הנושא שנבחר?

3. תאר בראשי פרקים את שלבי הביצוע של ההתנסות הרצויה:

4. ערוך רשימה של עזרי ההוראה וציוד שיש לפתח ולהביא לשיעור החוץ הכיתתי.

5. צרף טיוטה ראשונה של עזרי הוראה:

להתנסות מחקרית צרף את דף העזר (ראו דוגמה).
להתנסות תחושתית צרף נוסח ראשוני של ההצהר, הטקס או הסיפור.
להתנסות מאמנת צרף את דף הוראות התרגול.

הלמידה מחוץ לבית הספר - תרגיל

1. רשום כאן את תוצרי המיפוי משלבי הפיתוח אי' וב':

תוכנית הלימודים (מקצוע; שם התוכנית): גאוגרפיה יישובים ומרחב

פרק הלימוד: מאפייני המרחב העירוני

תופעה/מושג/נושא שנבחר ללימוד מחוץ לכיתה: _____

אופן השלכות למטרות אנליזה ומרחב העירוני במציאות את נושא איכות הסביבה.

תחנת לימוד: כפר סבא. מפגש הרחוב משפחתי, סירקין וזווינסקי.

שיטת התנסות התלמידים: חקירה

2. התאמה: הסבר כיצד התנסות התלמידים בתופעה תסייע להם להבין את הנושא שנבחר?

במצב התנסות, שבאמצעות השוואה בין שטחים עירוניים ומקומות בנייה שונים, ימקדו

התלמידים בחקר שינוי במטרות האנליזה הסורית ומרחב העירוני. ההשוואה תבין את

התלמידים להבנת אופן השפעתן של מטרות האנליזה על איכות הסביבה בסיר.

3. תאר בראשי פרקים את שלבי הביצוע של ההתנסות הרצויה:

מחזה יבצעו התלמידים מצגות וסקירה של כלל מטרות האנליזה (חשמה, מים, טלפון וכו')

מרחב הרחובות שבחנת הלימוד. לאחר מכן יעמדו התלמידים את מטרות האנליזה הסורית

(צד שמאל) אך השואמת אופן שינוי במטרות ומרחב מקומות בנייה שונים.

4. ערוך רשימה של עזרי ההוראה וציוד שיש לפתח ולהביא לשיעור החוץ הכיתתי.

דפי עבודה לניתוח מסך המטרות (ראו דוגמה בעמ' 29); מטאד וכאי כבידה;

מצגות; מצלמה (לא חובה).

5. צרף טיוטה ראשונה של עזרי ההוראה:

להתנסות מחקרית צרף את דף העזר (ראו דוגמה).

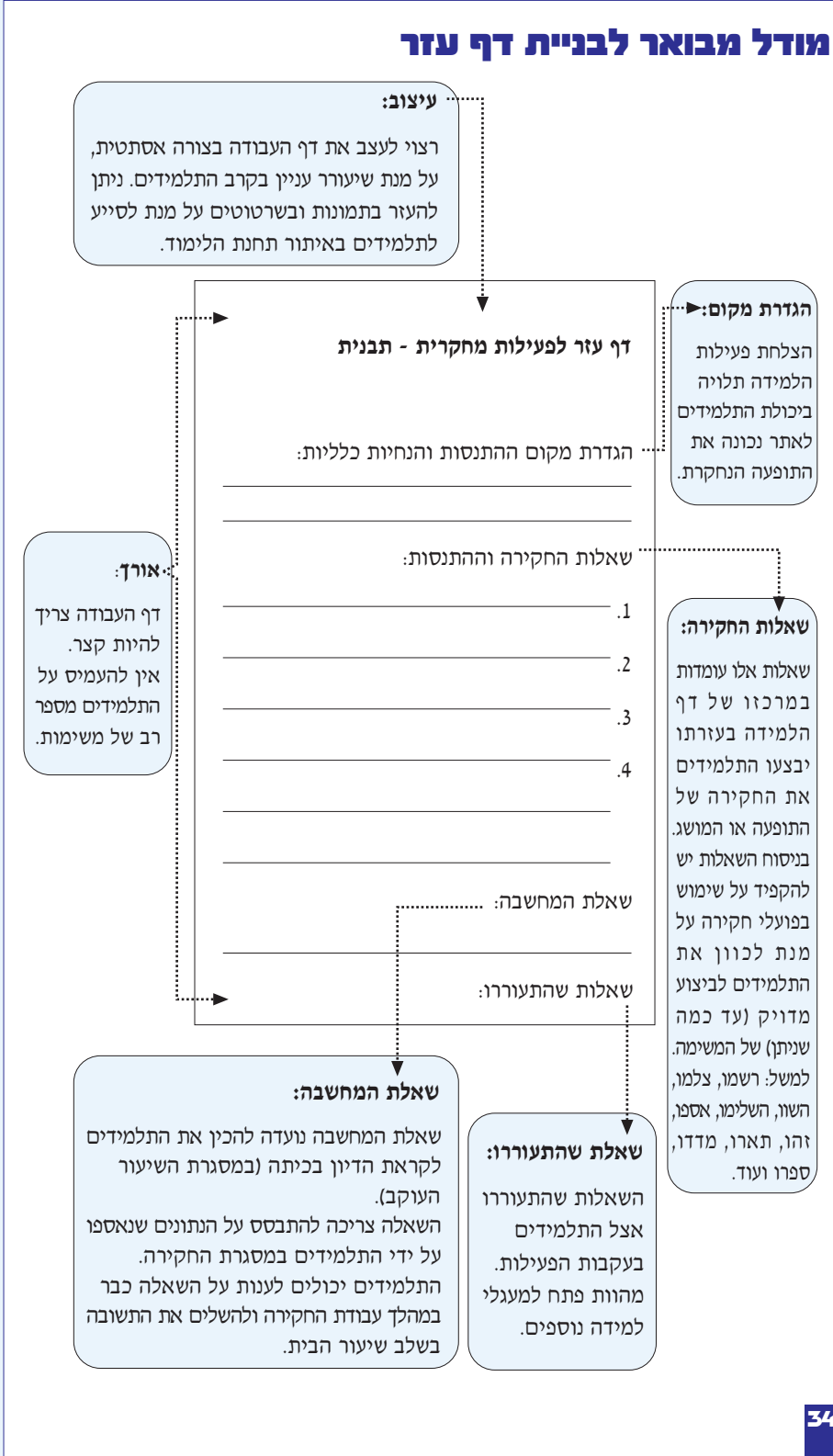
להתנסות תחושתית צרף נוסח ראשוני של ההצגה, הטקסט או הסיפור.

להתנסות מאמנת צרף את דף הוראות התרגול.

מודל מבואר לבניית דף עזר

דוגמה לדף עזר לפעילות מחקרית

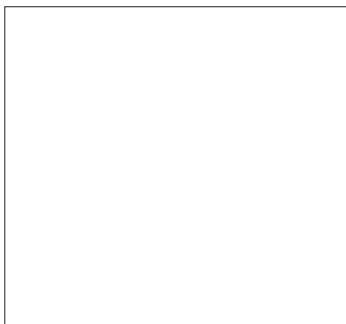
דף העבודה בתחנת הלימוד:

מיקום: מגרש ריק
במפגש הרחובות
משעול החן, סירקין
ולוינסקי בכפר
סבא.

נושא: תשתיות
אנרגיה במרחב
העירוני.

1. הבט אל הבית המשותף הנמצא ממזרח, מעברו השני של רחוב טשרניחובסקי.
2. תאר באופן מילולי את הבית ואת אחד מדודי השמש המוצבים על הגג: הוסף תרשים או צילום של התופעה.

3. השלם את המידע החסר בעזרת מדידות:
 - א. קולטי השמש פונים לכיוון: **צפון/מזרח/דרום/מערב**.
 - ב. קולטי השמש מוצבים **מקבילים/משופעים/מאונכים** לגג.
 - ג. הדוד (אוגר המים) מוצב **מעל/בקו אחד/מתחת** לקולטים.
4. בהתאם לאופן תפקוד המערכת, כפי שנלמד בכיתה, נסה להעלות השערות מדוע מוצבים מרכיבי המערכת באופן זה?

5. רשום שאלות שהתעוררו בעקבות הפעילות, עליהן אתה מעוניין לקבל תשובות בהמשך הלימוד בכיתה.
